

Smärre meddelanden.

En tidlig kjøbenhavner fajanse.

Som bekjendt er fajanserne fra »Store Kongensgade»-fabrikkens Sældste tid, da den stod under Johan Wolfsog Johan Ernst Pfaus ledelse, meget paavirket fra Delft og de »delftske» fabrikker i Tyskland (specielt kanske Dorotheenthal). Dette forhold er ogsaa nærmere behandlet i Frohnes bok om »Danske fajanser», hvor der desuten er avbildet flere arbeider fra Pfaus tid med sterkt hollandsk præg. At fabrikken ogsaa likefrem har kopieret hollandske fajanser synes derimot ikke tidligere at være observeret, som tilfældet f. eks. er med en apotekerkrugke n:r 58874 i Nordiska Museet (og som sammen med sin hollandske original er avbildet og behandlet i min katalog over »Utländska fajanser» i Nordiska Museet n:r 40, 41 og 144). Heller ikke er det bekjendt at Pfau i sin første tid arbeidet saa fuldstændig i delftermaner, som han tydeligvis har gjort paa den lille asjet, der her er avbildet. Den findes nu i de von Hallwylske samlinger (n:r E. a. b.), hvorfra den velvilligst blev utlaant til foto-grafering og undersökning.

Den maaler 19,2 cm. i længden og 17,2 cm. i bredden og er formet av et, i brændt tilstand, lyst brunlig ler med kjølighvit tinglasur. Korpus er fint og let med en elegant og kraftig profileret form. Den malte dekor bestaar langs kanten i 2 vingede englehoder og en mandsprofil mellem akantus; i bunden av en buket halvt naturalistiske roser. Alt utført i blaat med mørkere konturering. Hadde asjetten ikke under bunden baaret Pfaus tydelige signatur vilde den næppe været tat for en Store Kongensgade-fajanse, for masse, glasur og dekor er uvanlig for denne fabrik men minder sterkt om delfter fajansernes. Den karakteristiske maate at fremstille ansigterne paa kun med korte horisontale streker og prikker er den samme i asjet-

tens hoder som i de hollandske massevarers kineserier fra ca 1700. Videre er bordens akantus og bundens roser som de, der f. eks. maltes i fabrikken »de Paauw» i Delft omkring aarhundredeskiftet. At asjetten dette tiltrods er et sikkert produkt fra Store Kongensgade-fabrikken derfor borger som sagt signaturen. Dessuten er formen

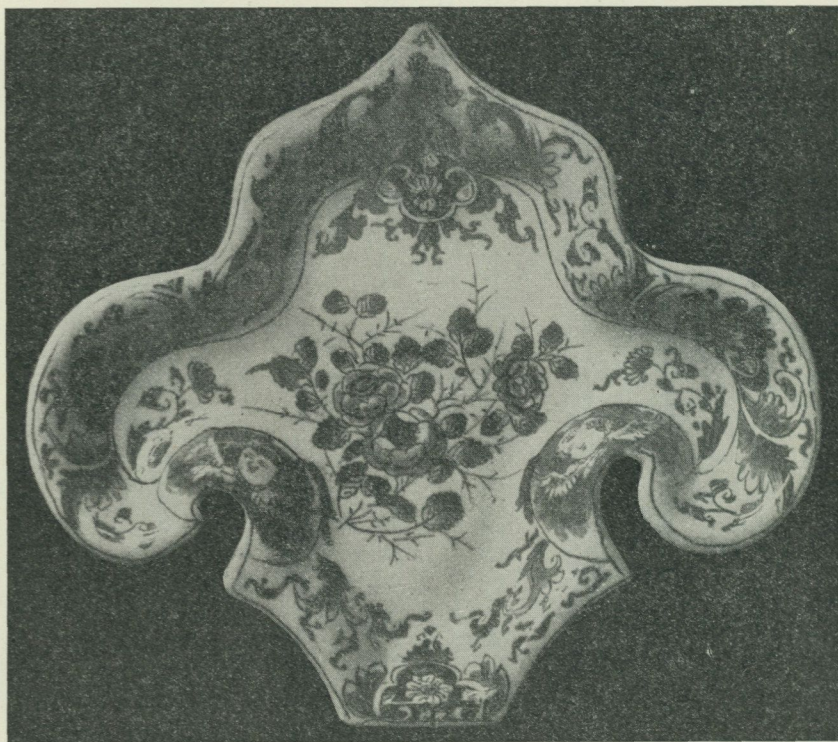

Fig. 1. Asjet av fajanse fra Store Kongensgade-fabrikken, Kjöbenhavn. Malet av Johan Pfau 1732. Hallwylska samlingarna, Stockholm.

heller ikke helt enestaaende blandt fabrikkens kjendte arbeider, det viser den lille asjet som findes avbildet hos Frohne som fig. 2, nu i Dansk Folkemuseum.

Store Kongensgade-fabrikken anvendte som bekjendt i Pfaus tid saa at si utelukkende en signatur, hvori foruten Pfaus monogram I P ogsaa indgik malerens initialer se fig. 2.¹

¹ Fra Sirupkanne n:r 62100 b i Nord. M.

Da derimot asjettens signatur kun består av et ualmindelig tydelig Pfau-monogram uten nogen andre malerinitialer, og dens dekor i og for sig er godt utført, kan man sikkert gaa ut fra at det er et egenhændig arbeide av Johan Pfau. Forskjellen mellem asjettens dekor og fabrikkens vanlige mønstre faar lettest sin forklaring ved at henføre asjetten til en tidligere periode end de øvrige produkter. Ja den bærer i sig selv det bedste bevis paa sin tidlige herkomst i de siffre 32, der findes under signaturen fig. 3. De kan, sy-

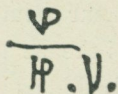

Fig. 2.

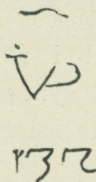

Fig. 3.

Fig. 4.

nes jeg, vanskelig forklares som andet end et forkortet (17)32, og asjetten skulde da være det ældste kjendte av Pfaus daterte arbeider.

Om asjettens dekor er direkte kopieret efter en liknende hollandsk eller om den er en mere fri bearbeidelse av hollandske motiver lar sig nu ikke avgjøre. Det maatte da være om man tilfældig stødte paa det eventuelle forbillede. Den lille detalj A, fig. 4, der er malet over mandsprofilen i spidsen og som muligens henspiller paa et navn, tyder imidlertid paa nogen bearbeidelse.

I hvilket tidsforhold dette og de øvrige »hollandske» arbeider staar i til Pfaus mest karakteristiske dekorationer »lambrequins og persille mønsteret» maa der et større materiale til for at kunne avgjøre, likesom spøragsmaalene om naar akantusranken, barokkartouchen og rocailleverket kom med i fabrikkens mønstre, og fra hvilken av Pfaus perioder de store figurrike bordplater skriver sig. Forhaabentlig varer det ikke længe førend de danske forskere gir os klar besked herom i en ny helt moderne publikation om Store Kongsgade-fabriken og dens vakre frembringelser.

Efterat ovenstaaende var skrevet blev jeg i Kulturhistoriska Museet i Lund opmærksom paa en fajansekop med en Pfau-signatur, der synes mig saa vidt merkelig, at jeg finder at maatte gjøre opmærksom paa den. Specielt da den til en viss grad rokker ved nogen av de slutninger jeg er kommet til ovenfor. Det er en liten riflet kop med skaal (K. M. 20021) fra 1700-aarenes første halvdel. Den er dækket av en skitten-hvit tinglasur og dekorert med »hollandsk-kinesiske» blomster i blaat, jernrødt og grønt. Under bunden bærer den, som det skulde synes, en tydelig Store Kongensgade-signatur, fig. 5. Men fra Store Kongensgadefabrikken kan den neppe være, dertil er forskjelligene saavel i masse og glasur som i form og farve for stor. Til Holland synes den heller ikke at kunde henføres. Den minder da snarere om Potsdamerfabrikkens produkter

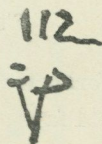

Fig. 5.

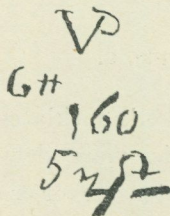

Fig. 6.

Signaturen ligner ikke saa litet en der, forøvrig uten nærmere kommentar, i F. Jaennicke: Grundriss der Keramik, som nr. 1584 henføres til Belgien, og som findes paa en polycromt dekorert vase, fig. 6. Skriver nu disse saker sig fra en ukjendt monogrammist I P's verksted? eller er de arbeidet av Johan Pfau førend han kom til Danmark? Vi vet han har arbeidet ved flere verksteder og at han i aarene 1723—27 hadde sin egen fabrik i Lübeck.

Spøragsmaalene lar sig nu ikke avgjøre. Men skulde det engang vise sig at de skriver sig fra et nyt, o: hidtil ukjendt, verksted bør kanske ogsaa den omtalte asjet henføres dit trods forskjellen i masse og dekor. Indtil da holder jeg dog paa dens danske herkomst.

T. B. Kielland.